

Визначення економічних показників рівня екологічного навантаження на ґрунти при вирощуванні різних видів сільськогосподарських культур

У статті сформульований один із підходів з визначення економічних показників для формування коефіцієнту екологічного збереження ґрунтів при технологічній експлуатації земель сільськогосподарського призначення з метою вирощування відповідних сільськогосподарських культур.

Ключові слова: коефіцієнт екологічного збереження ґрунтів, добрива органічні, умовна пшениця, одиниця площини, урожайність пшеници, сирий протеїн, сирий жир, формула.

В статье сформулирован один из подходов к определению экономических показателей для формирования коэффициента экологического сохранения почв при технологической эксплуатации земель сельскохозяйственного назначения с целью выращивания соответствующих сельскохозяйственных культур.

Ключевые слова: коэффициент экологического сохранения грунтов, удобрения органические, условная пшеница, единица площади, урожайность пшеницы, сырой протеин, сырой жир, формула.

Article formulated an approach to determine the economic indicators for the formulation of factor environmental soil conservation at technological exploitation of agricultural land to grow appropriate crops.

Keywords: coefficient of ecological conservation of soil, organic fertilizer, conventional wheat, unit area yield of wheat, crude protein, crude fat, formula.

Постановка проблеми. Необхідно умовою існування ефективного бізнесу в сільському господарстві є стабільна родючість, якої неможливо досягти без вирішення проблеми збереження родючості ґрунтів. При цьому багато країн світу, серед яких США, Німеччина, Франція, Голландія, Канада, Японія та Китай, зрозуміли, що підвищення родючості і охорона ґрунтів, боротьба з їхньою деградацією та забрудненням можуть проводитися лише на державному рівні [1], а це потребує розробки та розширення підходів для оперативного визначення економічних показників з екологічного збереження ґрунтів як в цілому по рослинництву на рівні підприємства, регіону країни, так і при вирощуванні окремих культур.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У попередній статті автором було розроблено один із можливих варіантів оперативного визначення загальної економічної оцінки технологічної експлуатації земель сільськогосподар-

ського призначення при вирощуванні сільськогосподарських культур. При цьому за основу було взято відношення кількості внесених органічних добрив на 1 га до середньої урожайності пшеници за період, протягом якого проводиться відповідний аналіз [2].

Мета статті. Виходячи зі статті [2] ми поставили собі за мету розробити один із варіантів економічних показників для оперативного визначення коефіцієнта екологічного збереження ґрунтів при технологічній експлуатації земель сільськогосподарського призначення у процесі вирощування різних видів сільськогосподарських культур.

Виклад основного матеріалу. У міру історичного розвитку людини як виду в природних екосистемах, де проходить безпосередній обмін між живими організмами та неживою природою, вибудовується посередник, який контролює природний обмін, і таким посередником є людський розум. Розвиваючись, розум проникає в обмінні процеси в екосистемі і перетворює їх, змінюючи характер обміну на умисно заданий. Людина використовує закони і властивості природи неї ж самої, завдаючи природним процесам ті напрями, форму і темпи протікання, які потрібні йому. Використовуючи пізнані закони природи, людина встановлює своє панування над нею і забезпечує це панування за допомогою праці. Але праця – це не тільки велике благо для людини, яке звільнило її від рабської залежності від природи. Праця як потужній засіб впливу на природні процеси, із фактора творця він при певних умовах перетворюється у свою противідність – руйнівний чинник, особливо у частині руйнування довкілля [3, с. 125–126]. Особливо це стосується ґрунтів України, які використовуються в сільськогосподарському виробництві. Для вироблення екологічної свідомості і культури у виробників сільськогосподарської продукції одним із важливих завдань є розробка економічних індикаторів з оцінкою їх екологічно-господарського ставлення до основного фактора сільськогосподарського виробництва – землі.

Інституційне забезпечення трансформації аграрного сектору економіки, наповнення інститутів адекватним способом мислення, звичками, традиціями й урахування їх у процесі трансформування системи є визначальною умовою успіху реформ. Екологічний розвиток сільського господарства, природні ресурси і екологічна рівновага тепер визнані пріоритетними секторами для вирішення проблеми стійкого глобального розвитку. Здоров'я населення і продовольча

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

безпека прямо пропорційні якості харчових продуктів і природних ресурсів...» [4].

Стан сільськогосподарських земель безпосередньо впливає на якість та безпечність сировини, що надходить до споживача. Тому оздоровлення навколошнього середовища, відтворення та охорона його ресурсів сприятиме у кінцевому підсумку задоволенню зростаючих потреб населення в якісних продуктах [5].

Здоров'я людини залежить від стану навколошнього середовища, що визначає стратегію країни, стан її економіки [6].

За майже повної байдужості як з боку владних структур, так і суспільства відзначається різке погіршення та подальше стрімке руйнування ґрунтів [7].

Екологічне становище сільськогосподарських угідь в Україні потребує термінового пошуку та окреслення шляхів із визначення рівня їх екологічної експлуатації. Вирощування різних видів сільськогосподарських культур потребує відповідних агротехнічних заходів та належної екологічної культури. З цією метою ми пропонуємо показники, що дадуть можливість охарактеризувати відношення землекористувачів до землі як основного засобу при вирощуванні різних видів сільськогосподарських культур. Такими показниками ми пропонуємо вважати розроблені нами коефіцієнти економічного збереження ґрунтів. Усі розрахунки проводили, взявши за основу середні показники:

- ярової пшеници;
- озимої пшеници;
- твердої пшеници;
- м'якої пшеници.

Для визначення коефіцієнту економічного збереження ґрунтів після вирощування пшеници пропонуємо формулу 1:

$$K_{\text{зг}} = \frac{DO_n}{Y_n \times 1}, \quad (1)$$

де $K_{\text{зг}}$ – коефіцієнт екологічного збереження ґрунтів;

DO_n – добрива органічні внесені на одиницю площини для вирощування пшеници;

Y_n – середня урожайність пшеници із одиниці площини – формула 2:

$$Y_n = \frac{Y_{no} + Y_{nja}}{2}, \quad (2)$$

де Y_{no} – урожайність озимої пшеници;

Y_{nja} – урожайність пшеници ярової;

1 – коефіцієнт переведення середньої урожайності пшеници в умовну пшеницю.

З метою визначення рівня екологічного збереження ґрунтів при вирощуванні різних видів сільськогосподарських культур пропонуємо застосовувати розроблений нами коефіцієнт екологічного збереження ґрунтів при вирощуванні певної культури.

Продукцію кожної із взятих для визначення культур переводимо в умовну пшеницю формулою 3:

$$K_{\text{зжк}} = \frac{DO_k}{Y_k \times K_{yn}}, \quad (3)$$

де $K_{\text{зжк}}$ – коефіцієнт екологічного збереження ґрунтів при вирощуванні певної культури;

DO_k – добрива органічні, внесені на одиницю площини для вирощування відповідної сільськогосподарської культури;

Y_k – урожайність відповідної сільськогосподарської культури з одиниці площини;

K_{yn} – коефіцієнт переведення відповідної сільськогосподарської культури в показник умовної пшениці – формула 4:

$$K_{yn} = \frac{CП_k + СЖ_k}{15,85}, \quad (4)$$

де $CП_k$ – відсоток сирого протеїну в одиниці маси відповідної сільськогосподарської культури;

$СЖ_k$ – відсоток сирого жиру в одиниці маси відповідної сільськогосподарської культури;

15,85 – середній показник суми сирого протеїну та сирого жиру в одиниці маси умовної пшениці, у відсотках – визначаємо за формулою 5:

$$15,85 = \frac{\frac{CП_{mn} + CП_{sm} + СЖ_{mn} + СЖ_{sm}}{2} \times 100}{1000}, \quad (5)$$

де $CП_{mn}$ – кількість сирого протеїну у твердій пшениці – 149 г/кг;

$CП_{sm}$ – кількість сирого протеїну в м'якій пшениці – 133 г/кг;

$СЖ_{mn}$ – кількість сирого жиру в твердій пшениці – 15 г/кг;

$СЖ_{sm}$ – кількість сирого жиру в м'якій пшениці – 20 г/кг.

Показники сирого протеїну та сирого жиру брали з довідника Норми та раціоні годівлі сільськогосподарських тварин [8, с. 339]. З метою більш об'єктивного визначення коефіцієнта екологічного збереження ґрунтів при вирощуванні певної культури для переведення відповідної сільськогосподарської культури в показник умовної пшениці ми брали сирий протеїн та сирий жир. Ми пояснююмо це тим, що залежно від виду сільськогосподарської культури мають велику строкатість за вмістом сирого протеїну та сирого жиру.

Висновки

Виходячи з технологічних показників урожайність кожної з сільськогосподарських культур та внесення органічних добрив на одиницю площини під кожну з них запропоновано варіант з вирішення проблеми економічної оцінки рівня екологічного збереження ґрунтів. Даний підхід дає можливість провести конкретну оцінку відношення виробників сільськогосподарської продукції рослинництва до збереження родючості сільськогосподарських угідь при вирощуванні окремих сільськогосподарських культур для отримання сільськогосподарської продукції. Що буде вказувати на рівень екологічної культури та стратегії землекористування у землекористувачів країни.

Запропонований підхід дає можливість проводити динамічну і статичну оцінку екологічного збереження ґрунтів на рівні підприємства, району, області і країни у цілому, а також може бути використаний при різних категоріях планування.

При цьому постає потреба розробки методики оцінки екологічного збереження ґрунтів при вирощуванні різних видів

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

сільськогосподарських культур з урахуванням комплексного внесення органічних та мінеральних добрив.

Список використаних джерел

1. Шебанін В.С. Трансформація земельних відносин і землекористування в Україні / В.С. Шебанін, О.В. Шебаніна, І.І. Черевен // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів–аграрників, Київ, 20–21 черв. 2011 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 462–466.
2. Бужин О.О. Економічний показник екологічної експлуатації ґрунтів сільськогосподарського призначення / О.О. Бужин // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. / Наук. ред. Манцуров, – Вип. №1 (140). – К., 2013. – С. 86–89.
3. Экология и безопасность жизнедеятельности: Учеб. пособие для вузов / Д.А. Кривошеин, Л.А. Муравей, Н.Н. Роева и др.; Под ред. Л.А. Муравья. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2000. – 477 с.
4. Бурковський І.Д. Інституціональні засади екологізації сільськогосподарського виробництва / І.Д. Бурковський, І.В. Гончаренко // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів–аграрників, Київ, 20–21

черв. 2011 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 447–451.

5. Дацій О.І. Управління земельними ресурсами в умовах розвитку корпоративних відносин / О.І. Дацій // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів–аграрників, Київ, 20–21 черв. 2011 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 467–471.

6. Гуткевич С.О. Ефективність екологічної політики держави / С.О. Гуткевич // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів–аграрників, Київ, 20–21 черв. 2011 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 475–478.

7. Потриєва Н.В. Раціональне використання земельних ресурсів у процесі ринкової трансформації аграрного сектору України / Н.В. Потриєва // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів–аграрників, Київ, 20–21 черв. 2011 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 500–505.

8. Нормы и рационы кормления сельскохозяйственных животных: Справочное пособие / А.П. Калашников, Н.И. Клейменов, В.Н. Баканов и др. – М.: Агропромиздат, 1985. – 352 с.

Г.С. МЕЛЬНИЧУК,

к.е.н., доцент, Національний університет ДПС України

До питання оцінки ефективності бюджетної підтримки товаровиробників в Україні

У статті розглянуто систему оцінки ефективності виконання бюджетних програм в Україні. Встановлено, що більшість із затверджених результативних показників ефективності бюджетних програм відображають середні витрати, а не кінцевий результат і наслідки реалізації програм. Запропоновано систему показників оцінки ефективності бюджетної підтримки товаровиробників за окремими напрямами спрямування коштів.

Ключові слова: ефективність, бюджетні видатки, бюджетна підтримка товаровиробників, показники ефективності виконання програм.

Статья посвящена исследованию системы оценки эффективности выполнения бюджетных программ в Украине. Определено, что большинство из утвержденных показателей эффективности бюджетных программ отображают средние расходы, а не конечный результат и последствия реализации программы. Предложена система показателей оценки эффективности осуществленных мероприятий по бюджетной поддержке товаропроизводителей по отдельным направлениям использования средств.

Ключевые слова: эффективность, бюджетные расходы, бюджетная поддержка производителей, показатели эффективности осуществления программ.

In the article is considered the evaluation system efficiency of the expenditures of budget programs in Ukraine. It was established, what most of the approved indicators of programs efficiency reflect average costs rather than the outcome and consequences of the program. Recommendations as to formulation of the system of indicators to measure the effectiveness of budget support to producers in certain areas, allocations of funds was proved.

Keyword: effectiveness, budget expenditures, budget support of producer, coefficients of programs efficiency.

Постановка проблеми. Бюджетна підтримка вітчизняних товаровиробників належить до важливих напрямів використання бюджетних коштів у контексті державного сприяння розвитку економіки. Своєю чергою, обмежений обсяг коштів бюджету ставить перед державними органами та структурами завдання формування механізму їх ефективного та раціонального використання.